

Nr. 179 | oktober 2002

Europa håber på open source

Europæiske lande satser på at open source vil give billigere og bedre offentlig IT

Open source kan frigøre milliarder	>	En overgang til open source software vil frigøre milliarder i den offentlige forvaltning, konkluderer en arbejdsgruppe under Teknologirådet.
Open source anbefales fra flere sider	>	Dermed lægger den sig i forlængelse af en række europæiske rapporter, der peger på fordele ved at indføre software med åben kildekode som et alternativ til de programmer, der dominerer i dag.
Staternes udgifter til IT stiger voldsomt	>	Samtidig vokser udgifterne til digitalisering af EU-landenes forvaltninger voldsomt. Europa-Kommissionen vurderer, at udgifterne i år stiger med 28 % i år til 6,6 milliarder euro.
Europæiske regeringer satser på open source	>	Derfor satser flere landes regeringer nu på, at udbrede open source software i forvaltningerne.
Håb om at bryde USA's monopol	>	Samtidig ser flere det som en chance for Europas software-industri for at hale ind på USA's forspring.

Dette Fra rådet til tinget supplerer Teknologirådets projekt "Open Source Software – i den digitale forvaltning". Rapporten fra projektet kan fås gratis på Teknologirådets hjemmeside: www.tekno.dk

En række europæiske lande vælger i disse år at satse på at udbrede såkaldt open source software i den offentlige administration.

Baggrunde er, at udgifterne til at gøre den offentlige forvaltning mere digital stiger voldsomt. Europa-Kommissionen vurderer, at udgifterne til etablering et "eGovernment" i EU-landene i år vil stige med 28% til 6,6 milliarder euro (knap 50 milliarder kroner).

Regeringerne håber på, at de kan opnå besparelser, højere kvalitet og til dels at bryde amerikanske firmaers (navnlige Microsofts) dominans på markedet.

Teknologirådet har netop færdiggjort projektet "Open source software – i den digitale forvaltning", der viser, at der er milliarder at spare ved en øget brug af open source software i den offentlige sektor i Danmark.

Dette nyhedsbrev supplerer projekt-rapporten ved at beskrive nogle af de tiltag og anbefalinger, der tages og gives i landene omkring os.

Hvad er open source?

Definitionen af, hvad der er open source software er ikke entydig. Der er således flere forskellige typer af "licenser" - vilkår for at bruge softwaren - der trods forskelle alle regnes for open source licenser.

Fælles for dem er dog, at open source software adskiller sig fra den leverandørejede - f.eks. fra Adobe eller Microsoft - software ved, at programmernes "kerne", kildekoden, er frit tilgængelig.

Brugeren af open source software har ret til at ændre i programmet, bruge det i så stort omfang han vil, og ved nogle former for open source licenser distribuere det videre med eller uden ændringer.

Det betyder, at brugeren af open source software ikke vil være afhængig af den oprindelige leverandør,

Udgiver
Teknologirådet
Antonigade 4
DK - 1106 København K
Tel. 33 32 05 03
rtt@tekno.dk

Redaktion
Morten Jastrup (ansv.)
Mette Bom
Ida Leisner

Abonnement
Gratis pr. email
Tilmelding på:
rtt@tekno.dk
Tidligere nyhedsbreve findes på:
www.tekno.dk/rtt.htm

ISSN: 1602-4311

hvis der skal ske ændringer eller opdateringer. Opgaven kan gives i almindeligt udbud og konkurrencen kan styrkes.

Leverandørejede programmer gør oftest brug af "lukkede filstandarder", hvilket betyder, at programmerne skjuler måden, hvorpå de gemmer data i f.eks. et tekstbehandlingsdokument. Det gør det svært for andre programmer at læse det, der er skrevet. Man siger, at programmernes "interoperabilitet" - deres evne til at fungere sammen - er dårlig.

Den eller de dominerende leverandører definerer de måder – formater – som data gemmes på. Det betyder, at der er et stærkt pres på køberne for at bruge det mest udbredte program, hvis de vil undgå problemer, når de kommunikerer elektronisk med andre. Der er således ingen reel konkurrence. "Lock-in" beskriver således en situation, hvor det er meget svært at skifte software, og hvor man er afhængig af - og betaler til – leverandøren for opdateringer og udbygninger af programmerne. Derfor er der også stor fokus på såkaldte "åbne standarder", det vil sige frit tilgængelige måder at udveksle data på. Hvis en regering vælger, at alle dokumenter skal udveksles i åbne standarder er der større muligheder for konkurrence på softwaremarkedet.

Anbefalinger og initiativer

EU

Floss-projektet

I juni i år sluttede det såkaldte FLOSS-projekt (Free/Libre and Open Source Software). Projektet er finansieret af Europa-Kommissionen og udført af det tyske firma Berlecon Research i samarbejde med International Institute of Infonomics ved Maastrichts Universitet.

Projektet, der løb over et år, forsøger blandt meget andet at vurdere samfundsnyttens af at bruge open source programmer.

Projektet vurderer ret entydigt, at øget brug af open source software vil være en samfundsøkonomisk fordel. Lock-in effekten vil kunne begrænses, og selv om et skift til en anden teknologi kan have omkostninger, vil den øgede mulighed for konkurrence bringe de langsigtede omkostninger til service, support og vedligeholdelse ned.

Det nævnes også som en fordel, at de penge, der spares, ikke længere vil gå ud af landet til multinationale selskaber, men vil give et "positiv feedback til beskæftigelse, den lokale investerings-base, skatteindtægter osv."

Derudover peger projektets afsluttende rapport på, at open source software vil have en positiv effekt inden for sikkerhed og gennemsigtighed for borgerne.

Rapporten peger på fire områder, hvor offentlige institutioner har et særligt ansvar i forhold til private softwarebrugere (i egen oversættelse, red.):

- De skal garantere fri adgang til offentlig information
- De skal vedligeholde offentlige data som permanente
- De skal garantere sikkerheden for offentlige og borgernes data
- De skal undgå at bruge unødvendigt mange penge

Rapporten opstiller en række anbefalinger til offentlige institutioner, om hvilke krav de bør stille til ny software, for at sikre, at de lever op til de ovennævnte ansvarsområder.

Adgang til kildekoden og ret til fri afbenyttelse, modificering og distribution af software er hovedanbefalingerne, som "bør være obligatoriske for brug af software i den offentlige sektor".

Floss-projektet gennemgår også brugen af og politikkerne omkring brugen af open source software i flere europæiske lande. Slut-rapporten konkluderer, at Tyskland og Frankrig er længst fremme med hensyn til politisk støtte og implementering i offentlige systemer. Storbritannien er på vej med en stærk politisk støtte, men endnu ikke særligt udbredt brug.

POSS

I juli i år offentliggjorde Europa-Kommissionen rapporten fra POSS (Pooling Open Source Software)-projektet.

Projektet skulle bedømme, om der gav mening at etablere et center for udveksling af software mellem EU-landenes myndigheder. Et sådant center kendes fra Canada.

Baggrunden er, at omkostningerne til at gøre EU-landenes administrationer mere digitaliserede stiger voldsomt. I år ventes udgifterne at stige med 28% til 6,6 milliarder euro (knap 50 milliarder kroner).

På en baggrund anbefaler rapporten – med Kommissionens støtte – at der oprettes et center for udveksling af software. Dette indebærer, at systemerne skal være omfattet af licenser, der langt hen af vejen må betegnes som open source licenser. Rapporten anslår, at et sådant center for udveksling af software kan etableres og drives i en femårig periode for seks millioner euro (knap 45 millioner kroner).

I Danmark har Arbejdsmarkedsstyrelsen allerede valgt at "genbruge" et system udviklet til Arbejdsmarkedsstyrelsen i Sverige. Den danske styrelse har alene skullet betale for systemets oversættelse til dansk. Styrelserne samarbejder nu om fremtidige opdateringer og udbygninger af systemet.

Links:

Slutrapporten fra FLOSS-projektet:

Udgiver

Teknologirådet
Antonigade 4
DK - 1106 København K
Tel. 33 32 05 03
rtt@tekno.dk

Redaktion

Morten Jastrup (ansv.)
Mette Bom
Ida Leisner

Abonnement

Gratis pr. email
Tilmelding på:
rtt@tekno.dk
Tidligere nyhedsbreve findes på:
www.tekno.dk/rtt.htm

ISSN: 1602-4311

<http://www.infonomics.nl/FLOSS/index.htm>

Rapport fra POSS-projektet:

<http://europa.eu.int/ISPO/ida/export/files/en/1115.pdf>

Pressemeddelelse fra Europa-Kommissionen ifm. offentliggørelsen af POSS-rapporten:

http://europa.eu.int/rapid/start/cgi/questen.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=IP/02/1010|0|RAPID&lg=EN

Liste over projekter om open source og gratis software, som Europa-Kommission støtter.

http://www.cordis.lu/ist/ka4/tesss/impl_free.htm#running

Herunder gennemgås en række europæiske landes politikker på open source-området. Listen er ikke udtømmende. At et land ikke optræder på listen betyder ikke, at der ikke sker noget. Og der sker også mere i de lande vi har med, end der er plads til at beskrive her.

Norge

I juli måned i år besluttede den norske arbejds- og administrationsminister Victor D. Norman, at det norske Forvaltningsnettsamarbejdet ikke ville forny sine aftaler om licenser med Microsoft.

Alle statslige, kommunale og fylkeskommunale (svarer til amtslige) institutioner har gennem Forvaltningsnettsamarbejdet haft rabat på Microsofts produkter.

Arbejds- og Administrasjonsdepartementet valgte ikke at forny aftalen med det eksplicite formål at styrke udviklingen og brugen af open source software i den norske administration, hvor Microsofts produkter i dag har en markedsandel på op mod 95 %.

"Brugen af åben kildekode, bl.a. Linux, vil kunne fremme konkurrencen og reducere en uønsket segmentering af IKT-markedet." udtalte Victor Norman i den forbindelse.

Om kort tid vil den norske regering fremlægge en ny IKT-strategi for den offentlige sektor. Den har lovet heri at komme med tiltag til at fremme brugen af open source software.

Det norske Statskonsult, der er et uafhængigt direktorat under det norske Arbejds- og administrasjonsdepartementet har leveret input til regeringen på dette område.

Statskonsult udgav i marts 2001 rapporten Åben Programvare om anvendeligheden af Open Source i den offentlige sektor.

Rapporten konkluderer, at i "Det offentlige er ikke tjent med en for stor ensretning af den software, der benyttes."

Statskonsult peger på, at en måde at fremme brugen af open source software vil være at pålægge offentlige myndigheder at udveksle dokumenter i en åben standard, der kan bruges af flere programmer. På den måde kan man undgå den såkaldte lock-in ef-

fekt, hvor et firmas store dominans på et område – f.eks. tekstbehandling – betyder, at alle andre bliver nødt til at bruge samme programmer for at de kan udveksle dokumenter forholdsvis problemfrit.

Det norske Uddannelses- og Forskningsdepartementet har desuden støttet projektet Skolelinux. Projektet er et samarbejde mellem frivillige softwareudviklere, staten og private virksomheder, der udvikler open source software til det norske uddannelsessystem.

Flere norske fylkeskommuner har desuden i samarbejde med Skolelinux iværksat en oversættelse af Open Office, der er et open source alternativ til Microsofts Officepakke.

Links:

Statskonsults rapport Åben Programvare:

<http://www.statskonsult.no/publik/publikasjoner/2001-07/index.htm>

Pressemeddelelse fra Arbejds- og Administrasjonsdepartementet 12. juli 2002:

<http://www.dep.no/aad/norsk/aktuelt/pressem/002001-990541/index-dok000-b-n-a.html>

Link til Skolelinux:

<http://www.skolelinux.no/>

Storbritannien

Det britiske kontor for digital forvaltning, The Office of E-envoy, har i slutningen af juli 2002, udstedt en engelsk politik på open source området.

Politikken har fire hovedpunkter:

- Den britiske regering og de engelske myndigheder i fremtiden vil overveje open source software-løsninger på lige fod med leverandøreljede løsninger ved indkøb af IT. Regeringen vil vælge den løsning, der giver "mest for pengene".
- Den britiske regering vil fremover kun anvende produkter, der er baseret på åbne standarder.
- Regeringen vil fremover overveje at købe de fulde rettigheder til kildekode i specialudviklet software og specialtilpassede "hyldevarer".
- Regeringen vil undersøge mulighederne for at gøre opens source software til standard for regeringsstøttet forskningssoftware.

Open source-politikken er til dels begrundet i et ønske om at kunne få mest muligt for pengene og dels den britiske regerings ønske om at udvikle en stærk integreret ("joined-up") regering med en stærk fokus på e-service. Åbne standarder til udveksling af oplysninger er en forudsætning for dette, vurderer regeringen.

Udgiver

Teknologirådet
Antonigade 4
DK - 1106 København K
Tel. 33 32 05 03
rtt@tekno.dk

Redaktion

Morten Jastrup (ansv.)
Mette Børn
Ida Leisner

Abonnement

Gratis pr. email
Tilmelding på:
rtt@tekno.dk
Tidligere nyhedsbreve findes på:
www.tekno.dk/rtt.htm

ISSN: 1602-4311

Open source politikken er derfor til dels bygget oven på den britiske regerings politik om åbne standarder fra april 2002.

Ydermere ønsker den britiske regering i fremtiden at undgå problemer med "lock-ins" i forhold til en specifik leverandør, og det fremhæves, at regeringen anser open source for at være "mindst lige så sikkert" som leverandøret software – og mindre udsat for angreb.

Links:

Den engelske open source-politik:

[http://www.e-envoy.gov.uk/oe/OeE.nsf/sections/frameworks-oss-policy/\\$file/oss-policy.htm](http://www.e-envoy.gov.uk/oe/OeE.nsf/sections/frameworks-oss-policy/$file/oss-policy.htm)

Den engelske politik for åbne standarder:

[http://www.e-envoy.gov.uk/oe/OeE.nsf/sections/framework-egif4/\\$file/egif4.htm](http://www.e-envoy.gov.uk/oe/OeE.nsf/sections/framework-egif4/$file/egif4.htm)

Rapporten "Open Source: The UK opportunity" (summary) fra National Computer Center:

http://www.ncc.co.uk/aboutncc/pdfs/OS_execsummary.pdf

Tyskland

Det tyske parlament Bundestag vedtog den 7.2. 2002 en resolution om "Tysklands økonomi i informationsområdet". Heri fremhæver Bundestag open source software som en sikrere og mere stabil løsning, der "bør anvendes alle mulige steder i den offentlige forvaltning". Parlamentet fremhæver desuden, at "open source er en oplagt chance for den europæiske softwareindustri. For første gang er der et felt, som USA ikke er førende inden for. Denne chance må udnyttes," (egne oversættelser, red.) Den tyske centraladministration har efterfølgende i juni 2002 indgået en rammeaftale med IBM og firmaet SuSe om levering af open source løsninger, baseret på Linux.

Aftalen muliggør, at den tyske offentlige forvaltning kan erhverve Linux-baserede systemer til en reduceret pris hos IBM. Aftalen giver mulighed for levering af servere, såvel som levering af Linux baserede PC-arbejdspladser. IBM vil løbende supportere brugen af systemerne. Tysklands regering ønsker med kontrakten at fremme alternativer til Microsoft, men der er ikke tale om en lov, snarere et tilbud til de offentlige beslutningstagere.

»Vi opnår tre ting med aftalen,« siger den tyske indenrigsminister Otto Schilly i en udtalelse.

»Vi hæver IT-sikkerheden ved at undgå software monokulturer, vi sænker afhængigheden af en enkelt producent, og vi opnår besparelser på software og vedligeholdelse.«

Selve aftalen med IBM/SuSe er ikke offentlig tilgængelig.

Open source software er allerede i brug flere steder i den tyske offentlige administration. For eksempel vil politiet i delstaten Nieder-Sachsen installere Linux på 11.000 arbejdsstationer. Delstatens indenrigsministerium forventer, at det giver en besparelse på 20 millioner euro (knap 150 millioner kroner). De tyske myndigheder opfordrer også til og støtter udbredelsen af open source software i det private erhvervsliv (se links).

Links:

Resolution fra det tyske parlament om "Tysklands økonomi i informationsområdet".

<http://dip.bundestag.de/btd/14/052/1405246.pdf>

Rapport om brug af open source software i Nieder-Sachsens administration:

<http://www.landtag-niedersachsen.de/drucksachen/1501-2000/14-1942.pdf>

Det tyske økonomi og teknologi-ministeriums informationsbrochure til små og mellemstore virksomheder om brug af open source software.

<http://www.bmwi.de/Homepage/download/infogesellschaft/Open-Source-Software.pdf>

Frankrig

Open source software har siden 1998 været i brug i dele af den franske administration. Kulturministeriet, flere uddannelsesinstitutioner og dele af forsvaret har brugt produkter baseret på open source software.

Den såkaldte Carcenac-rapport fra april 2001 anbefaler at indføre åbne standarder i den offentlige franske kommunikation, samt at udbrede brugen af open source software i den offentlige administration.

Den franske regering har efterfølgende truffet beslutning om, at den franske centraladministration skal opsige sin aftale med Microsoft om levering og brug af deres software. Beslutningen betyder, at alle franske statslige og kommunale myndigheder så vidt muligt skal gøre brug af open source software. Det drejer sig om software, hvor programkernen skal være offentlig tilgængelig, og hvor de færdige programmer er frit tilgængelige uden beregning – bl.a. via Internettet.

For at følge op på den franske regerings beslutning blev der i august 2001 nedsat et kontor, "Agenturet for Informations og Kommunikations Teknologier i Administrationen" (ATICA), der skal koordinere IT-initiativerne i og mellem de offentlige myndigheder. Kontoret skal bl.a. sikre at offentlige IT-projekter gør brug af open source standarder med henblik på sikring af interoperabilitet samt reducere udgifter til IT.

Endelig ønsker den franske regering, at forbedre mulighederne for mindre virksomheder på softwareområdet, ved at give mulighed for at arbejde med of-

Udgiver

Teknologirådet
Antonigade 4
DK - 1106 København K
Tel. 33 32 05 03
rtt@tekno.dk

Redaktion

Morten Jastrup (ansv.)
Mette Bom
Ida Leisner

Abonnement

Gratis pr. email
Tilmelding på:
rtt@tekno.dk
Tidligere nyhedsbreve findes på:
www.tekno.dk/rtt.htm

ISSN: 1602-4311

fentlige open source projekter. Målet er således at støtte en videreudvikling af open source software. 20 juni 2002 underskrev firmaet MandrakeSoft og Union des Groupements d'Achats Publics (UGAP), der er en indkøbscentral for det franske finans- og undervisningsministerium en aftale om, at Mandrakesoft kan levere open source software til de godt 28.000 institutioner, som UGAP køber ind for.

Links:

Carcenac-rapporten:

<http://www.internet.gouv.fr/francais/textesref/rapcarcenac/sommaire.htm>

ATICAs hjemmeside

<http://www.atika.pm.gouv.fr/>

Pressemeddelelse fra Mandrakesoft om aftalen med UGAP:

<http://www.mandrakesoft.com/company/press/pr/?n=/pr/business/2247&wslang=en>

Danmark

I oktober 2001 udgav Teknologirådet i samarbejde med Patent- og Varemærkestyrelsen rapporten "Anvendelse og udbredelse af Open Source software"

Rapporten er alene en gennemgang af hvor og hvordan open source software bruges. Den bringer ingen anbefalinger.

I forlængelse af den rapport udgav Patent- og Varemærkestyrelsen rapporten "Open Source i Danmark – udvikling og anvendelse".

Rapporten er kritisk over for open source software som en vækstfremmende teknologi.

I oktober 2000 afgav Folketingets forskningsudvalg beretningen "Forslag til Folketingsbeslutning om en strategi for udbredelse af open source-programmel i Danmark."

Heri hedder det blandt andet:

"Udvalget finder, at der for samfundet som helhed er mange kvaliteter i den udviklingsmodel for IT, som open source-programmel repræsenterer, og at den kan bidrage til en dynamisk IT-udvikling. Det er udvalgets vurdering, at open source rummer potentielle for færre udgifter til IT, større sikkerhed mod aflytning og netindbrud, større driftssikkerhed og større muligheder for tilpasning af programmel til konkrete opgaver, og for at brugerne bliver mindre afhængige af enkelte leverandører."

...

"Det er udvalgets opfattelse, at en dynamisk IT-udvikling vil nyde godt af brug af åbne standarder.... Åbne standarder er centrale for alt open source-programmel og er en væsentlig forudsætning for dets udvikling og anvendelse."

En del danske institutioner og myndigheder bruger open source i større eller mindre grad. Flere steder i landet er der forsøg med at udbrede brugen af open

source (se også rapporten fra Teknologirådets netop afsluttede projekt).

Links:

Rapporten "Anvendelse og udbredelse af Open Source software":

<http://www.tekno.dk/subpage.php3?article=381&survey=8&language=dk&front=2>

Rapporten "Open Source i Danmark – udvikling og anvendelse".

http://www.dkpto.dk/publikationer/rapporter/open_source/open_source_i_danmark.pdf

Fra rådet til tinget udgives af Teknologirådets sekretariat.

Dette nummer er skrevet af projektleder Morten Jastrup.

De sidste fem numre Fra rådet til tinget er:

178: Kvælstof og landbruget

177: Ti bud til IT i arbejdslivet

176: Bæredygtig vækst – hvordan?

175: Hormonforstyrrelser

174: Råd til gentest?

Udgivet september 2002

ISSN: 1600-2105

ⁱ FLOSS-projektet, endelig rapport, del 2B, s.11.

Udgiver

Teknologirådet
Antonigade 4
DK - 1106 København K
Tel. 33 32 05 03
rtt@tekno.dk

Redaktion

Morten Jastrup (ansv.)
Mette Bom
Ida Leisner

Abonnement

Gratis pr. email
Tilmelding på:
rtt@tekno.dk
Tidligere nyhedsbreve findes på:
www.tekno.dk/rtt.htm

ISSN: 1602-4311